

Frankrig og oprettelsen af staten Israel

af Jens Ellekær

Kronik i anledning af 120-året for den første zionistkongres, som fandt sted i Basel fra den 29. til den 31. august 1897.

Om morgenen den 5. januar 1895 var omkring fem tusinde soldater opstillet på pladsen foran *l'École militaire*, Krigsskolen i Paris. Nogle minutter over ni blev en slank 35-årig officer i artilleriets mørkeblå uniform og med kaptajnsdistinktioner ført frem foran en general, der var til hest. Generalen sagde: "Alfred Dreyfus, De er uværdig til at bære våben. I det franske folks navn degraderer jeg Dem." Derefter rev en soldat distinktionerne af officerens skuldre og knækkede til sidst hans sabel. Uden for gitterhegnet omkring Krigsskolen havde der samlet sig op mod 20.000 mennesker, som ønskede at overvære skuespillet – nogle var klatret op i de omkringstående træer -, og fra denne mængde lød nu råbet "*Mort aux juifs*" – "død over jøderne".

Efter den ydmygende ceremoni blev Alfred Dreyfus ført til et skib, der bragte ham til den franske straffekoloni i Guayana – til den særlige afdeling på *l'Île de Diable* – Djævløen -, hvor han skulle afsone en forvisning på livstid.

Baggrunden for denne dom var, at en rengøringskone, der arbejdede for den franske sikkerhedstjeneste, i september 1894 havde fundet et dokument hos militærattachéen ved den tyske ambassade i Paris, ifølge hvilket militærattachéen blev tilbudt klassificerede oplysninger om bl.a. den nyeste udvikling inden for fransk artilleri.

Sikkerhedstjenesten vurderede, at kun en officer med tjeneste i generalstaben kunne fremskaffe sådanne oplysninger. Mistanken faldt hurtigt på artillerikaptajn Alfred Dreyfus, som i 1893 havde påbegyndt et toårigt kursusforløb ved generalstaben. Dreyfus stammede fra Alsace – den omstridte provins med en blandet fransk og tysk befolkning, som efter den fransk-tyske krig 1870-71 var blevet annekteret af det nyudråbte Tyske Kejserrige -, og han var jøde.

Degraderingen af Alfred Dreyfus

Det håndskrevne dokument var det væsentligste bevis i sagen. En håndskriftsekspert afviste ganske vist at kunne identificere Dreyfus som forfatter til dokumentet, men alligevel blev Dreyfus arresteret og i december 1894 dømt for højforræderi i en krigsretssag, der blev overstået på tre dage.

Allerede fra begyndelsen blev sagen set i et antisemitisk perspektiv. Den franske hær havde behov for at hævde sig efter nederlaget mod Tyskland i 1871 og spillede på antisemitiske følelser i den franske befolkning. Affæren kom til at splitte det

franske samfund, som blev opdelt i *dreyfusards* og *anti-dreyfusards* i flere år. Også inden for militæret gjorde denne splittelse sig gældende. Generalstabens efterretningssektion fik en ny chef, major Georges Picquart, som kunne pege på en anden mistænkt, men som efter at have skrevet et memorandum om sagen blev beordret til tjeneste i Algeriet.

I striden for og imod Dreyfus var det imidlertid fra flere sider lykkedes at få den populære forfatter Émile Zola til at engagere sig til fordel for Dreyfus. Den 13. januar 1898 blev Zolas straks berømte åbne brev til republikkens præsident ”*J'Accuse ...!*” (”Jeg anklager ...!”) publiceret på forsiden af avisen *l'Aurore*, hvis redaktør var den senere franske mini-

Dreyfus atter dømt ved den fornyede retsbehandling – omend til en mildere straf, der ikke omfattede forvisning. Folkestemningen til fordel for Dreyfus førte imidlertid til, at den franske præsident i september 1899 benådede ham. I 1906 blev Dreyfus så endelig frikendt for anklagen om højforræderi og genindsat i sin militære grad. Samme år blev han udnævnt til ridder af Æreslegionen. Han kæmpede for Frankrig under Første Verdenskrig og sluttede sin militære karriere som oberstløjtnant.

Dreyfus-affæren fik imidlertid langtrækkende konsekvenser fjernt fra Frankrigs grænser. Blandt de mange udenlandske journalister, der allerede fra begyndelsen dækkede sagen, var den østrigsk-jødiske reporter Theodor Herzl, der var stationeret

Theodor Herzl (1860-1904)

sterpræsident Georges Clemenceau. Resultatet af stemningen blev, at Dreyfus blev hentet tilbage fra Guayana til en genoptagelse af sagen i 1899. (Forinden var Zola i februar 1898 blevet dømt i en sag om bagvaskelse. Han undgik konsekvenserne af dommen ved at flygte til England.)

Til de fleste iagttages overraskelse blev

i Paris for wieneravisen *Neue Freie Presse*. Herzl (1860-1904) havde været en stærk fortaler for de europæiske jøders assimilering i de europæiske samfund. Men med dommen over Dreyfus i 1894 og de antisemitiske følelser, som denne dom udløste, mistede han troen på, at en sådan assimilering var mulig.

Herzl var vant til antisemitismen i sit hjemland Østrig, hvor denne i de sidste år af det 19. århundrede fejrede sine største politiske succeser i Wien. Omfanget af den antisemitisme, som Dreyfus-affæren afdækkede i Frankrig, og som blev rettet generelt mod den jødiske befolkning, chokerede imidlertid Herzl. For socialisterne var jøderne identiske med storkapitalen, for katolikkerne var de Kristus-mordere, og for revisionisterne var de et udtryk for republikken med dens svagheder. At antisemitismen kunne have en så bred basis i Frankrig, det europæiske land hvor jødeemancipationen først fik sit formelle grundlag, var for Herzl en holdningsdannende oplevelse.

Året efter domfældelsen af Dreyfus udgav Herzl sit skrift ”Jødestaten – et essay om en moderne løs-

assimilering, og det var med smerte, at han opgav den.

I 1897 indkaldte Herzl til den første zionistkongres i Basel (den havde været planlagt til at skulle finde sted i München, men intern jødisk modstand førte til forlægningen til Basel). Han havde ikke opnået den støtte fra prominente jøder, han havde håbet på, og kongresdeltagerne repræsenterede heller ikke det jødiske establishment i Europa. Men kongressen var en organisatorisk triumf for Herzl, og han var en karismatisk taler. Han blev – som flere kongresdeltagere refererede det – fejret som en konge.

Theodor Herzl var ikke den første zionist. Ideen om en tilbagevenden til Zion, bjerget i Jerusalem der har været knyttet til messianske forhåb-

Theodor Herzl på den første zionistkongres i Basel 25. august 1897.

ning på det jødiske spørgsmål”, hvori han fremstillede en særskilt jødisk stat som løsningen på jødernes problem i en stadig mere antisemitisk verden. For Herzl var jødestaten en stat, hvori jøderne kunne være fysisk beskyttede: en stat for jøder, i mindre grad en jødisk stat, men en moderne socialstat. Herzl, der ikke talte hebræisk, var ikke specielt optaget af jødisk kultur. Han havde ønsket

ninger og har været et symbol på det jødiske folks historiske hjemsted, har eksisteret gennem hele det jødiske eksil. Og den første af de indvandningsbølger til Palæstina, som på hebræisk benævnes *alija*, fandt sted allerede i 1881-82.

Men Herzl skabte den moderne zionisme. Den 3. september 1897 – tre dage efter afslutningen på den første zionistkongres – skrev Herzl i sin

David Ben-Gurion oplæser den 14. maj 1948 staten Israels uafhængighedserklæring.

dagbog: ”Skal jeg sammenfatte Baselkongressen i én sætning, så må det være denne: I Basel grundlagde jeg jødestaten. Hvis jeg sagde dette højt, ville jeg blive udsat for almindelig latterliggørelse. Måske om fem år, men i hvert fald om halvtreds, vil enhver kunne indse det.” Den 14. maj 1948 – halvtreds år og otte måneder efter Herzls dagbogsindføring – erklærede David Ben-Gurion, Israels første premierminister, staten Israels selvstændighed.

Skal vi tage Theodor Herzls egne udsagn for pålydende og følge den kæde af begivenheder, han initierede, har Frankrig skabt nogle af de afgørende påvirkninger, der førte til oprettelsen af staten Israel i 1948: I 1894 overbeviste Dreyfus-affæren den tidligere assimilationspositive Herzl om, at assimilering ikke var mulig, men at jødernes sikkerhed mod forfølgelse kun kunne sikres gennem en egen statsdannelse. I 1897 skabte Herzl gennem afholdelsen af Zionistkongressen i Basel den moderne

zionisme. Og i 1948 kronede zionistbevægelsen sit arbejde med udråbelsen af staten Israel.

Storbritannien og det nationalsocialistiske Tyskland betragtes ofte som de modvillige faddere til staten Israel, men vi bør måske snarere betragte Frankrig som den egentlige, omend indirekte, europæiske magt bag oprettelsen af staten Israel.

Forlaget ELLEKÆR ApS
www.ellekar.dk

Publiceret august 2017
Grafisk udformning: Dorte Pugliese
Billedredaktion: Jens Ellekær

Dette skrift er licenseret under en Creative Commons Kreditering-Ikkekommerciel-Ingen afledninger 4.0 International-licens.